

GÖSTERGEBİLİM AÇISINDAN ESKİ UYGURCA KUANŞI İM PUSAR*

Murat ELMALI**

ÖZET

Göstergeler, basit mantıkla soyut veya somut şeylerin yerine geçebilen, onları işaret eden gösteren belirti ve tanımlık öğelerdir. Bu anlamda örneğin duman, ateşin; çatık kaşlar, kızgınlığın göstergesi sayılır. Dilbilimci açısından gösterge ise dilin göstergebilimsel dizgesini bulmak, onun sistemine ait unsurları keşfetmektir. Dilbilimin ilk kez bilimler arasında belli bir yer almasında, göstergebilim önemli bir rol oynamıştır. Dilde kelimelerin her birisi gösteren niteliği taşır. Ses ve nesne arasındaki ilgisizlik dünyadaki en iyi gösterenlerin dilde varlığını bize kanıtlar. Dilin gösteren gösterilen ilişkisinde vardığı en yüksek seviye edebî metinlerdir. Bu metinlerde gösterenler vasıtasıyla yazar ulaşmak istediği bazı somut, soyut, duygusal unsurları dile getirmeye çalışır. Son zamanlarda, edebî metinlerin şerhinde dilbilim akımlarını kullanan çalışmalar artmıştır. Her metot, edebî metinlerin farklı yönlerini ortaya koymaktadır. Her yaklaşım tarzı, metin şerhi hususunda okuyuculara ve araştırmacılara farklı bakış açılarıyla bakma imkânını sunmaktadır. Bu çalışmada Eski Uygurca Kuanşı İm Pusar isimli metin göstergebilim açısından incelenmiştir. Göstergebilimsel olarak bir metni inceleyebilmek, o metni kesitlere ayırmakla mümkündür. Kesitleme, metni anlam bloklarına, anlam bölümlerine ayırmaktır. Bu sebeple incelediğimiz hikâye kesitlere ayrılmış ve yüzey yapıda yer-zaman-mekân (uzam) ve kişiler açısından değerlendirilmiştir. Yer, zaman ve kişiler hakkında anlatıda detaylı betimlemeler verilmiştir. Derin yapıda Budizm'e ait birçok göstergenin metinde kendine yer bulduğu görülmüş ve çalışmanın her kesitinde bu göstergelerden çeşitli örnekler verilerek metin göstergebilimsel açıdan ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler

Göstergebilim, gösterge, Eski Uygurca, Kuanşı im pusar.

GİRİŞ

Dili anlamaya ve sesleri birbirinden ayırmaya başlayan insanoglu onları tanımlama ve kalıcı hale getirme gereğini hissetmiştir. Böylece ikincil bir dizge niteliği taşıyan yazı bulunmuştur. Yazının kullanılmaya başlan-

---

* Bu çalışma, 30 Mayıs–01 Haziran 2013 tarihlerinde “Yıldız Teknik Üniversitesi II. Uluslararası Türk Dilinin ve Edebiyatının Bugünkü Sorunları ve Çözümleri” isimli sempozyumda sunulan bildirinin yeniden gözden geçirilerek genişletilmiş halidir.

** Yard. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dilbilimi Bölümü.

masıyla dil gösterenleri başka bir gösteren sistemiyle kalıcı hale getirilmiştir. Sözlü bildirişim aracı olan dil “yazı” ile görsel ve tek boyutlu bir düzen içinde sunulmaya başlamıştır. “Yazı” uzaktan bildirişim sağlamak, bildirilerin yitip gitmesini önlemek, vb. amaçlarla kullanılan bir düzgülü, sözcüğün geniş anlamıyla sezgisel bir anlatım, ikincil bir dizgedir.¹

En genel ve en bilinen tanımıyla “Göstergebilim”, göstergeleri ve gösterge dizgelerini inceleyen bilimdir.² Saussure’e göre dilbilim ilk kez göstergebilim sayesinde bilimler arasında kendine yer bulabilmiştir.³ Saussure dili “Göstergelerden oluşan bir dizge” olarak görmüştür. Dilde karşımıza çıkan her ifade bir gösterge niteliği taşır. Gösterge, gösteren ve gösterilenden oluşmaktadır. Gösterenle gösterilen arasındaki ilişkiler Saussure’e göre çağrışım ilişkileridir ve bu iki öge sürekli olarak birbirini çağrıştırır.⁴ Gösterge, kendisi o şey olmadığı halde o şeyi çağrıştıran bir birimdir. İletişim kurmaya yarar ve anlaşılabilmesi için bazı ön bilgilere sahip olmak gerekir. Göstergebilim, insanların kendilerini ilgilendiren her konuya göstergeler aracılığıyla yaklaştığını varsayar ve bu konuyu inceler.⁵

Edebî metinler, dilin gösteren gösterilen ilişkisinde en yüksek seviyeye ulaştığı metinlerdir. Bu metinlerde gösterenler yani kelimeler vasıtasıyla yazar ulaşmak istediği bazı somut, soyut, duygusal unsurları dile getirmeye çalışır. Bu durum bize aslında bir üst gösterenler dizgesine geçtiğimizi göstermektedir. Kelimeler günlük çağrışımlardan farklı olarak, kültürel, toplumsal, tarihi ve siyasi arka plana dayalı gösterilenleri belirtir. Dolayısıyla bu tür metinleri anlamak bazen oldukça güçtür, çünkü o metnin yazıldığı kültürel ve siyasal ortamı iyi bilmeyi gerektirmektedir.⁶ Edebî metinlerde yapılacak göstergebilim incelemesi metinlerde geçen sembollerin neyi temsil ettiğini bilmeye bağlıdır. Nasıl gösterge için “anlaşılabilmesi ön bilgilere bağlıdır” denmişse, metinlerde geçen üst göstergele-

¹ Berke Vardar, *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*, Ankara 1982, s. 59.

² Göstegebilim için *Semiotics, semiology* terimleri de kullanılır.

³ Ferdinand de Saussure (çev. Berke Vardar), *Genel Dilbilim Dersleri*, Ankara 1985, s. 19.

⁴ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara 1999, s. 34.

⁵ Fatma Erkman Akerson, *Göstergebilime Giriş*, İstanbul 2005, s. 16.

⁶ Mehmet Dursun Erdem, “Göstergebilim (Semiotik) Açısından Rasim Özdenören’in “İt” Hikayesi”, *Turkish Studies -International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, www.turkishstudies.net, Vol. 4/6, Fall 2009, s.123.

rin neyi çağrıştırdığının okur tarafından algılanması göstergebilim incelenmesinde son derece önemlidir. Bu noktada okura büyük iş düşer.

Edebi metinlerde yapılan göstergebilim çalışmaları, çalışmanın merkezine edebi metnin kendisini koymaya çalışır. Edebi metinlerde bir yüzey yapı ve bir de derin yapı vardır. Metnin yüzeysel yapısının derin yapıdaki anlam ilişkileri tarafından nasıl etkilendiğine dikkat edilmesi gerekir.⁷

Son zamanlarda, edebî metinlerin şerhinde dilbilim akımlarını kullanan çalışmalar artmıştır. Her metot, edebî metinlerin farklı yönlerini ortaya koymaktadır. Her yaklaşım tarzı, metin şerhi hususunda okuyuculara ve araştırmacılara farklı bakış açılarıyla bakma imkânını sunmaktadır. Bu çalışmada Eski Uygurca *Kuanşi im Pusar (Ses İşiten İlah)* isimli metin göstergebilim açısından incelenecektir.

Göstergebilim açısından incelemeye aldığımız *Kuanşi im Pusar (Ses İşiten İlah)* hikâyesinde yüzey yapı ve derin yapıda öne çıkan göstergeler ve bu göstergelerin temsil ettiği anlamlar her kesitte uygulanmaya çalışılacaktır.

1. KUANŞI İM PUSAR HİKÂYESİ

Göstergebilimsel inceleme 13. yüzyıldan önce yazıldığı tahmin edilen Budist Uygur hikâyelerinden *Asil Dinin Nilüfer Çiçeği* (Skr. saddharmapuñ-darika-sutra; Uyg. Vap hua ki nom çeçeki atlıg sudur) isimli Mahayana Budizm'ine ait eserin yirmi beşinci bölümü olan *Kuanşi im Pusar* hikâyesinde uygulanmaya çalışılacaktır.⁸ Metnimizin konusu, *Avalokiteşvara* isminde bir Bodhisattvanın ilahi gücünü kullanarak, çeşitli sebeplerle canlı varlıklara yardım etmesi ve canlı varlıkların sıkıntıya düştükleri zaman ona başvurmaları, ona yalvarmalarını içerir.⁹

1.1. Hikâyenin Genel Düzenlenişi

Budist Uygurlardan kalan Buda ve Boddhisattvaların başından geçen olayları anlatan Budist Uygur öyküleri, genel olarak Budizm'i kabul eden

⁷ Aysu Erden, *Kısa Öykü ve Dilbilimsel Eleştiri*, İstanbul 2002, s. 74.

⁸ Şinasi Tekin, *Uygurca Metinler I Kuanşi İm Pusar (Ses İşiten İlah)*, Ankara 1993, s. 3-4.

⁹ Şinasi Tekin, *a.g.e.*, s. 5.

halk topluluklarına dinsel coşku vermek için yazılmıştır. Bu tarz hikâyelerde anlatım son derece açık ve canlıdır. Hikâye belirtisel hikâye özellikleri taşımaktadır. İncelemeye konu aldığımız bu hikâyede, *Alkınçsız közgüzlüg bodıs(a)t(a)v* (Skr. akşayamati-bodisattva)nın Tanrı Buda'ya *Kuanşi im Pular* hakkında yöneltilen sorular ve Tanrı Buda'nın Boddhisattva'ya verdiği cevapları içerir. Genel olarak *Kuanşi im Pular* canlı bir tasvirle sunulur. Yüzlerce yıl önce, kutsal bir varlığın insan zihninde ne olup olmadığını göstermesi açısından son derece ilginç veriler sunmaktadır.

1.2. Hikâyenin Kesitlere Ayrılması

Göstergebilimsel olarak bir metni inceleyebilmek, o metni kesitlere ayırmakla mümkündür. Kesitleme, anlam bölümlerine ayırmaktır. Kesitlemede dikkate alınması gereken dört husus vardır: Zaman, mekân, kişi ve olay. Bu dört unsurdan biri değiştiğinde hikâye de başka kesite geçmiş olur. İncelemeye aldığımız hikâyede kesitlere ayırmada *Akşayamati Bodhisattva'nın Tanrı Buda'ya* sorduğu sorular (kişi unsurunun değişmesi) belirleyici olmuştur.

Hikâye¹⁰, triratna-hikâyenin adı ve kolofon dışında beş kesite ayrılmıştır.

Birinci kesit başlangıç kesitidir. Hikâyeye başlamak için giriş niteliği taşır. Öbür kesitler ise anlatının devamını sağlayan kesitlerdir.

Başlangıçtan dördüncü kesite kadar olan bölüm *Tanrı Buda* ile *Akşayamati Bodhisattva* arasındaki diyaloglara dayanmaktadır. Beşinci kesit *Dünyayı Tutan Bodhisattva'nın* (Skr. Dharanimdhara) güçlenen imanını ifade eden bölümdür.

1.2.1. Triratna-Hikâyenin Adı

(1) *Burkana saygı! Dine saygı! Cemaate saygı!* (2) *Kuanşi im pular'ın her yerde görünüp* (3) *canlı varlıklara fayda sağlaması(ndan bahseden)* [*Asil Dinin Nilüfer Çiçeği'nin*] yirmi beşinci bölümü.¹¹

¹⁰ Üzerinde çalıştığımız metin Şinasi Tekin'in *Uygurca Metinler I- Kuanşi İm Pular (Ses İştien İlah)* isimli eserinden alınmıştır.

¹¹ Şinasi Tekin, *a.g.e.*, s. 19.

1.2.2. Birinci Kesit

Vaktiyle 'Tükenmez gönüllü bodis(a)v(a)t' (Skr. akşayamati) (4) yerinden [kalktı. Sağ omzunu açtıktan ve el-pençe divan durduktan sonra Burkan'a döndü ve şu sözleri söyledi: 'Ey tanrım, Kuanşi im pısar (Skr. avalokiteşvara bodhisattva) bu adı hangi sebepten dolayı taşıyor?' Tanrı Burkan, Tükenmez gönüllü bodhisattva'ya (Skr. akşayamati) karşılık verdi: "Ey asil, ıstırap çeken birçok canlı varlık vardır. (4a) 'Ses işiten' diye adlandırıldı. Böyle (5) dense, asil ... dese. 'İşitmeğe muktedir', (6) demektir. Bu yeryüzündeki ıstırap çeken canlı varlıkların söyleyeceği hiç bir söz yoktur ki (7) kendisi (onu) işitmesin. Onun için bu bodhisattva, (8) Āryāvalokiteşvara diye adlandırılır. Çincesi Kuanşi im (kuan-şi-yin) demektir." Şöyle buyurdu (9): "Asilim, eğer bu yeryüzünde sayısız (10) canlı varlıklar [bulunsa ve] ıstırap çekip, o acıları içinde (10a) Kuanşi im pısar'a sığmıp (adını) anarsa, (10b) bu bodhisattva kendisini andıkları için hemen işitir. [İşitir işitmez] (11) ıstırapları arasına girip (onları) kurtarır. Bu bütün (12) ıstırap çekenler ıstıraplarından böylece kurtulurlar; onun için bu (13) bodhisattva, Kuanşi im diye adlandırılır. Herhangi bir (14) canlı varlık Kuanşi im pısar adını her zaman (15) ansa, geceli gündüzlü (adını) durmadan ansa, o sırada (?) (16) [tesadüfen bunlar] büyük bir ateşe girse, [yalazı bunları, bu bodhisattvanın kudret ve ilahiliği yüzünden yakamaz.] (17) ... Bir denize (ulug suv) girse [ve Kuanşi im pısar adını çağırırsalar] ıslanmaz ve sığ (bir yere) ulaşıp çıkar. Ve yine sayısız (10.000.000) (18) canlı varlıklar, altın gümüş, mücevher, boncuk (ve) (19) paha biçilmez değerli şeyleri aramak için deniz (veya) ırmağa girseler (ve) (20) denizde kara yel çıkıp gemilerini parçalayıp (onları insan yiyen) devlerin (Skr. yakşa) (21) bulunduğu yere, adalarına (yani) ölüm yerine götürse (ve) onların (22) arasında hâkim bir kimse, Kuanşi im pısar adını ansa (23) bütün o canlı varlıklar, denizdeki (insan yiyen) dişi devlerden kurtulur, sağ (24) salim kendi yerlerine varırlar; onun için bu bodhisattva, (25) Kuanşi im pısar diye adlandırılır. Ve yine (26) herhangi bir canlı varlık, beylere karşı suç işlese; (onu) tutup (27) öldürmeği veya (ona) işkence etmeği tasarlasalar, kılıç, bıçak (ve) kırbaçları (28) parça parça olur, ufalanır; hiç fenalık edemezler; (29) kurtulur. Ve yine bu sayısız (30) memleketlerde birçok kötü, (insan yiyen) devler bulunsa; gelip (31) o kimseyi öldürmeği, eziyet etmeği düşünseler, (o kimse) onlara (32-35) karşı Kuanşi im pısar adını tutsa, o kimseye karşı kızgın ve kötü bakışlarla bakamazlar; nerede kaldı ki bu bütün devler, o kimseyi öldürebilirsin veya (ona) türlü zarar ve ziyan

verebilsinler. (36) *Ve yine herhangi bir canlı varlık beylere karşı ağır bir suç işlesin (veya) (37) işlemesin, gene (de) sanık olarak tutulup hapse girse, (38) bağ ve kösteğe vurup ıstırap çekse; bu (39) ıstırapı çekerken Kuanşi im pırsar adını ansa, rahmet dileyip (40) yalvarsa o canlı varlık bağ ve köstekten de kurtulur. (41) Ve yine bu sayısız (42) memleketlerde sayısız yol kesiciler toplansa ve (43) bu bir sürü yol kesici arasından, bir çok satıcı yola çıkıp geçmeği düşünseler; korkup (44) sıkıntıya düşseler; yine bu beş yüz satıcıdan bir (45) bilgili (bilür er) kişi, (bir) kervan başı (Skr. sarthavaha), (yani) satıcıların büyüğü, bu birçok satıcıyı (46) başlarında, (onların) kılavuzu olarak birçok mal mülk (47) (ve) ağır yükler ile bu yol kesiciler arasından geçirip götürmeği (48) düşünse, bu çok güç olur. Fakat bu kervanbaşı (Skr. sarthavaha) (yani) (49) satıcıların büyüğü, bu kalabalık satıcılara (50) şöyle dese: ‘Siz hiç biriniz korkmayın! Temiz, duru (51), imanlı gönül ile Kuanşi im pırsar (52) adını anınız. Bu bodhisattva size korkusuz (53) kurtuluş (buşu) verecektir. Siz hepiniz (adını) andığımız için bu kalabalık (54) yol kesicilerden kurtulursunuz!’ diye söylese, o bütün (55) satıcılar (bu sözleri) işitip hepsi bir ağızdan (bir ses ile): ‘Kuanşi im pırsar’a saygı!’ diye seslendiklerinde (56) bu bütün satıcılar (57) o kalabalık yol kesicilerden geçer kurtulurlar; (58) onun için (bu bodhisattva) Kuanşi im pırsar diye adlandırılır. Onun için (59) siz Tükenmez gönüllü bodhisattva (Skr. akşayamati), işte bunu böyle bilin, anlayın ki (60) Kuanşi im pırsar’ın mesut etme gücü (işte) böyle çok büyüktür. (61) Ve yine herhangi bir canlı varlığın sevmeye hayâsızlığı (62) kuvvetli olur da (ve bu canlı varlık) Kuanşi im pırsar adını (63) anarsa, bu hayâsızlığı gider, sükûnet bulur. Ve herhangi bir (64) canlı varlığın öfkesi kuvvetlenirse (ve bu canlı varlık da) Kuanşi im pırsar adını anarsa, (65) öfkesi azalır, gönlü neşeli olur. (66) Bir canlı varlık kötü amelli, kararlı ve bilgisiz gönüllü (67) ise (ve bu canlı varlık da) uzun müddet Kuanşi im pırsar adını (68) saygıyla anar, (ona) tapınır (ve) uyarırsa, kara gönlündeki bütün karanlık (69) ve bilgisizlik gider, gönüllü parlak ve hâkim olur. Tükenmez gönüllü bodhisattva (70) (Skr. akşayamati), Kuanşi im pırsar’ın (71) mesut etme gücü (işte) bu kadar büyüktür. Bundan dolayı (72-73) bütün insanların, (onu) geçgündüz unutmamaları için (ona) daima saygı göstermeleri gerektir. Ve yine herhangi bir kadın, (74) (bir) erkek çocuğu dilese, Kuanşi im pırsar’a saygıyla tapınır, (75) uyar, adını durmadan anarsa, sonunda (76) gönlüne göre güzel, mesut (bir) erkek çocuğu (dünyaya) getirir. (77) Fakat kız çocuğu dilese, yine güzel (bir) kız çocuğu (dünyaya) ge-*

tirir. Çok dürüstlikle hayatını kazanır (78) herkes tarafından sevilir. Herhangi bir kimse (79) *Kuanşi im pusar*'a saygı ve hürmet göstermek, (onu) anmak, (80) (ona) inanmak gibi şeylerde kulluk etmek için gayret etse, o emeği hiç (81) boşa gitmez. Onun için bütün canlı varlıkların hepsinin (82) *Kuanşi im pusar* adını anmaları gerekir. Ve yine (83) *Tükenmez gönüllü bodhisattva* (Skr. *akşayamati*), böyle bilin ki herhangi bir canlı varlık (84) 62 koti kadar (620.000.000) *Ganj ırmağı* içindeki kum sayısınca *bodhisattvalar* adını (85) anmağa, (onlara) tapınmaya çalışsa; ölüm gününe kadar (adını) anıp (86) saygı ve bağlılığı eksiltmese; yiyeceğini içeceğini, giyimini kuşamını, (87) (yastığını) döşөгünü, otuna ilacına kadar her şeyini eksiksiz sunsa, (88) bu iyi amel çok mudur?" *Tükenmez gönüllü bodhisattva* (Skr. *akşayamati*) (89) saygıyla: 'Bu iyi amel pek çoktur, tanrım!' dedi. (90) *Tanrı Burkan* yine şöyle buyurdu: 'Fakat bir de kimse *Kuanşi im pusar* (91) adını yalnız bir defa anarak bir kere tapınıp, saygı gösterip (adını) saygıyla ansa, (92) bu kimsenin iyi ameli önceki kimsenin iyi ameli ile aynıdır. (93) Bu iki kişinin iyi ameli birbirine denk, birbirinden farksızdır. (94) Sayısız devirler boyunca (dini) öğretse de azalmaz (yani amellerin farksız oluşu değişmez), (95) *Kuanşi im pusar* adını andığı sıradaki amelin faydasız (96) işte böyledir.¹²

Birinci kesit başlangıç kesitidir. Kesitlere ayırdığımız öykünün aynı zamanda en uzun bölümüdür. Kesit *Akşayamati Bodhisattva*'nın *Tanrı Burkan*'a, "*Kuanşi im Pusar* bu adı hangi sebepten dolayı taşıyor?" sorusuyla başlamıştır. Bu kesitte *Tanrı Buda*, *Kuanşi İm Pusar*'ı anlatmaya başlamıştır. *Tanrı Buda*, *Kuanşi im Pusar*'ı anlatırken onun adının anılması ve adının anılmasının sonuçları yani *Kuanşi im Pusar*'ın mucizeleri üzerinde durmuştur. Bu soruyu sormadan önce *Tanrı Buda*'ya saygı ve tapınma ifadesi olarak sağ omzunu açıp el pençe divan durmuştur.

Burada göze çarpan en önemli gösterge *Kuanşi im Pusar*'dır. *Kuanşi im Pusar*; Budizm'de, doğru konuşmak; yalandan, nifaktan, küfürden, kaba sözden, abartıdan ve boş konuşmadan uzak durmak anlamındadır. Doğru ve gerçek olmayanı, faydasız olan şeyleri söylememektir. Varlıklara doğru, gerçek, faydalı, sevimli ve olumlu şeylerin söylenmesi gerektiği ifade edilir. Doğru konuşmanın temelinde doğru dinlemek yatar. Budizm'de *Kuanşin* (Uygurcada *Kuanşi im Pusar*) olarak bilinen *Bodhisattva Avalokiteşvara*

¹² Şinasi Tekin, a.g.e., s. 21.

dünyanın acı çığlıklarını duyan ve anlayan demektir ki bu da canlıları doğru anlamak ve onlara doğru karşılık vermek gerektiğini vurgular.¹³

Birinci kesit tamamen bu gösterenin özelliklerinin bazı imgelerle açıklanmasına dayanmaktadır. Bundan sonra gelecek kesitler için alt yapı oluşturulmuştur. *Tanrı Buda, Akşayamati Bodhisattva*'nın sorusuna “*ses işiten, işitmeye muktedir*” cevabını vermektedir. Bu cevap aşağıda da görüleceği gibi tamamen işitme, duyma kavramına dayanan çeşitli olayları dayanmaktadır. Birinci kesitte karşımıza çıkan olaylar zıt kavramlarla sembolleştirilmiştir. *Kuanşi im Pusar* sesleri işiten bir ilahdır, sesini duyduğu kişilere yardım eder ve onları içinde buldukları durumdan kurtarır, dileklerini yerine getirir.

<i>Seslenen Kişilerin içinde buldukları durum</i>	<i>Seslenmeden sonraki durum</i>
Yeryüzünde ıstırap çeken sayısız canlı varlıklar	Istıraptan kurtulma
Büyük bir ateşe giren kişi	Ateşin o kişiye zarar vermemesi
Büyük bir denize giren kişi	Denizde ıslanmaması
Denizde fırtınaya yakalanan kişi	Fırtınadan kurtulması
İnsan yiyen devlerin arasına giren kişi	Devlerden kurtulma
Beylere karşı suç işleyen kişi (bu yüzden işkenceye uğrayacak)	İşkenceye uğramaması
İnsan yiyen devlerin gelip öldüreceği ya da eziyet edeceği kişi	Devlerin ona zarar vermemesi
Suç işlese ya da işlemese bu yüzden hapse giren kişi	Hapisten kurtulması
Sayırsız yol kesicilerin arasında kalan mal sahibi kişi	Yol kesenlerden kurtulması
Çok öfkeli kişi	Öfkesinden kurtulması
Sevme hayâsızlığı kuvvetli olan kişi	Sevme hayâsızlığından kurtulması
Kötü ameli olan bilgisiz ve kararmış gönüllü kişi	İyi amelli ve aydın gönüllü olması
Erkek çocuk dileyen kadın	Erkek çocuk sahibi olması
Kız çocuğu dileyen kadın	Kız çocuk sahibi olması
Kulluk etmek isteyen ve gayret eden kişi	İyi bir kul olması

¹³ Hacer Tokyürek, *Eski Uygur Türkçesinde Budizm ve Manihaizm Terimleri*, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri 2011, s. 47.

Her kim *Kuanşi im Pusar* adını söylerse *Kuanşi im Pusar* bu kişilerin içinde buldukları zor durumdan kurtaracağını, dileklerini yerine getireceğini ifade etmektedir. Metnin bu kesitindeki göstergeler içinde *Kuanşi im Pusar*'a seslenecek olan kişiler betimlenirken on beş varlıktan bahsedilmiş bunlardan onu eziyet, işkence, felaket, korkunç bir durum ile *Kuanşi im Pusar*'a seslenirken sadece beş kişi bu kategori dışında çocuk dileme veya iyi bir kul olma gibi normal sayılabilecek taleple sesini duyurmaktadır. Bu kesitte *Kuanşi im Pusar*'a yönelik olan ilk göstergeler yeryüzü, ateş, su, fırtınadır. İlk bakışta hava-su-toprak-ateş ile adlandırılan temel unsurları hatırlatmaktadır.

Bu göstergeler Eski Uygur Türkçesi metinlerinde *Dört ya da Beş Element* şeklinde karşılaştığımız göstergelerdir (ETü. mahabut “mahābhūta, element”, dört mahabutlug yılanlar “dört mahābhūtalı yılanlar”, dört tilgen “dört tekerlek”, dört uluglar “dört büyükler”, dört uluglar agulug yılanlar “dört büyükler, zehirli yılanlar”, dört yılan “dört yılan”).¹⁴

Toprak, su, ateş ve havadan oluşan dört element ya da dört alan bütün varlıklarda mevcuttur. Dört element rengi ya da şekli oluşturan bir unsur olup yeryüzünü oluşturduğu gibi canlı bedenini de var eder. Toprak katı, su sıvı, ateş ısı, hava ya da rüzgâr devinim ve hareketi ifade eder. Vücuttaki dört elementin uyumsuzluğu sonucunda canlıda dört yüz kırk hastalık belirtisi ortaya çıkar. Ayrıca bu dört unsurun yok olması maddi ölüme neden olur. Dünya da aynı şekildedir. Bu dört elementin yok olmasıyla dünya ortadan kalkar. Aslında dört element fiziksel bedendir. Fiziksel beden anlamındaki *rupa-kaya* ile de aynı anlamda kullanılır. *mahabhuta* terimi *maha* “büyük” ile *bhuta* “gerçek, varlık” sözlerinden oluşur. Erken dönem Budizm’inde dört element ıstırapı anlayan ve acılardan kurtulan anlamındadır. Fiziksel dünyanın bölümlenmesinde de kullanılır. Toprak, su, ateş ve havanın yanı sıra besinci element olarak da “uzay, gökyüzünü” sayabiliriz. Beş element ifadesi *pañcadhatu* terimiyle karşılanır. Zihin ise altıncı elementtir.¹⁵

¹⁴ Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 341.

¹⁵ William Edward Soothill-Lewis Hodous, *A Dictionary of Chinese Buddhist Terms*, Ch'eng Wen Publishing Company, Taipei 1975, s. 173a-b.

Beş elementin özellikleri aşağıdaki tablodaki gibidir:¹⁶

<i>Element</i>	<i>Renk</i>	<i>Sembol</i>	<i>Şekil</i>
Toprak	Sarı	Lam	Küp-Kare
Su	Beyaz	Vam	Küre-Daire
Ateş	Kırmızı	Ram	Piramit-kırmızı üçgen
Hava	Yeşil	Yam	Yarı küre-Yarım daire
Uzay	Mavi	Hum	Dünyevi olmayan-damla

Doğüstü varlık olarak insan yiyen **devler (yavlak yek içgek)** çok dikkat çekici bir diğer göstergedir. Metinde dev olarak çevirisi yapılan *yek* “yakşa” göstergesinin fiziksel özelliklerine yönelik bir açıklama yapılmazken bu kesitte onların özelliğinin insan eti yemeleri ve insanlara işkence ediyorum olmalarıdır.

İncelediğimiz metindeki bu gösterge (ETü. *yek* “yakşa”) Eski Uygur Budist metinlerinde çok farklı şekillerde karşımıza çıkar. *yek* “yakşa, Budizm’de insan dışındaki sekiz varlıktan biridir. Budizm’in koruyucuları arasında sayılır. Kendisi Sümeru Dağı’nın zirvesinde oturur ve kuzey yönünün koruyucusudur. Bazı sūtralarda da çirkin ve insanlara büyük acılar çektiren yaratık olarak tanımlanır.¹⁷

İstıraplardan kurtulma yine Budizm’le ilgili önemli bir göstergedir. ETü. *agada* ot “agada ilacı”, *emgeklerintin oz-* “ıstıraptan kurtulmak”, *uçsuz kıdıgsız emgektin oz-* kurtul- “uçsuz bucaksız ıstıraptan kurtulmak” = Skr. *agada* şekilleriyle karşılaştığımız terim, “ıstıraptan kurtulma” anlamındadır.¹⁸ Budizm’in en büyük gayesi canlıları ıstıraplardan kurtarmak ve onları mutlak sükûnete ulaştırmaktır. Terim, her ne kadar ıstıraplardan kurtuluş anlamında olmasa da bütün felaketlerden kurtulmayı ifade eder. *agada* terimi genel olarak sağlıklı ya da panzehir anlamında olup felaketlerden kurtaran ilaç olarak tanımlanır.¹⁹ Elbette bu ilaç da Budizm öğretisidir.²⁰

¹⁶ Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 341-343.

¹⁷ Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 228.

¹⁸ Soothill-Lewis Hodous, *a.g.e.*, 351a.

¹⁹ Soothill-Lewis Hodous, *a.g.e.*, 225a; 285a.

²⁰ Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 55.

Birinci kesitte karşımıza çıkan **deniz** ve **ırmak** göstergeleri önemlidir. *ulug suv* terimi, “ölüm okyanusu, doğum ölüm okyanusu, *samsāra* ya da döngü” olarak ifade edilir. Ayrıca “varlık denizi ya da doğum ölüm denizi” olarak da tanımlanır.²¹

1.2.3. İkinci Kesit

Ve yine Tükenmez gönüllü bodhisattva (97) (Skr. akṣayamati) tanrı Burkan'a şöyle (bir) soru sordu: 'Tanrım, (98) bu Kuanşi im pıskar nasıl ve ne gibi usullere, çarelere baş vurarak, bu Jambudvīpa (denen) dünyada (99) yaşayan canlı varlıklara fayda sağlar, (onlara) dini öğretir, (100) baş vurduğu usulleri, çareleri nelerdir acaba?' Tanrı Burkan şöyle buyurdu: 'Tükenmez gönüllü bodhisattva (101) (Skr. akṣayamati) siz (bunu) böyle bilin! Bu dünyadaki (102) canlı varlıklar, burkanların yüzünü görerek kurtulabilecek (103) canlı varlık iseler, Kuanşi im pıskar o canlı varlıklara, burkanlar (104) kılığına girerek görünür, (dini) öğretir, kurtarır. Pratyekabuddhaların (105) yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im pıskar o canlı varlıklara, (106) pratyekabuddhalar kılığına girerek görünür, (dini) öğretir, kurtarır. Śrāvakaların (107) yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im pıskar o canlı varlıklara, (108) śrāvakalar kılığına girerek görünür, (dini) öğretir, kurtarır. Brahma-devanın yüzünü (109) görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im pıskar o canlı varlıklara, brahma-deva kılığına girerek (110) görünür, (dini) öğretir, kurtarır. Indra-devanın yüzünü (111) görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im pıskar o canlı varlıklara, indra-deva (112) kılığına girerek görünür, (dini) öğretir, kurtarır. (113) Iṣvara-devanın yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler Kuanşi im pıskar o (114) canlı varlıklara, Iṣvara-deva kılığına girerek görünür, (dini) öğretir, (115) kurtarır. Maheṣvara, ulu tanrının yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık (116) iseler, Kuanşi im pıskar o canlı varlıklara, Maheṣvara tanrı kılığına girerek görünür, (117) (dini) öğretir, kurtarır. Bu tanrılar yerindeki (Skr. devaloka) ordu kumandanının (Skr. mahasena) (118) yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, o canlı varlıklara, (119) mahasena kılığına girerek görünür, (dini) öğretir, kurtarır (120) Vaiṣramana-devanın yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im pıskar o (121) canlı varlıklara, vaiṣramana-deva kılığına girerek görünür, (dini) öğretir, kurtarır. (122) Ufak ufak hanların yüzünü görerek kurtulabilecek (123) canlı varlık

²¹ Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 462-464.

iseler, *Kuanşi im pusar o canlı varlıklara, ufak ufak hanlar (124) kılığına girerek görünür, (dini) öğretir, kurtarır. Şreşthilerin (125) yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im pusar o canlı varlıklara, (126) şreşthiler kılığına girerek görünür, (dini) öğretir, kurtarır. (127) Grihapatinin (igil nomçı törüçi) yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, (128) Kuanşi im pusar o canlı varlıklara, grihapati kılığına girerek görünür, (dini) öğretir, (129) kurtarır. Elçi ve hâkimlerin yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık (130) iseler, Kuanşi im pusar o canlı varlıklara, elçi ve hâkimler kılığına girerek görünür, (131) (dini) öğretir, kurtarır. Brahmanların yüzünü görerek kurtulabilecek (132) canlı varlık iseler, Kuanşi im pusar o canlı varlıklara, brahmanlar kılığına girerek (133) görünür, (dini) öğretir, kurtarır. Bhikşu, bhikşuni, upasaka ve upasikalar kılığına girerek görünür, (136) (dini) öğretir, kurtarır. Çeşitli meşhur, hâkim, asil, saygı değer (137) erkek ve kadınların yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im pusar o (138) canlı varlıklara, çeşitli, meşhur, hâkim, asil, saygı değer erkek ve kadınlar (139) kılığına girerek görünür, (dini) öğretir, kurtarır. Genç oğlan ve genç (140) kızların yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im pusar o canlı varlıklara, (141) genç oğlan ve genç kızlar kılığına girerek görünür, (dini) öğretir, kurtarır. (142) Tanrıların (Skr. deva), ejderlerin (Skr. naga) cinlerin (Skr. yakşa), yılan hükümdarlarının (Skr. gandhara), gökteki mızıkacıların (Skr. gandharva), kudretli devlerin (Skr. asura), altın kanatlı efsanevi kuşların (Skr. garuda), (143) büyük yılanların (Skr. mahoraga) ve hem insan olan hem de insan olmayanların (Skr. manusy-amanusya) yüzünü görerek kurtulabilecek canlı varlık (144) iseler, Kuanşi im pusar o canlı varlıklara, her birine, uygun (birer) kılığa girerek (145) görünür, (dini) öğretir, kurtarır. Vajrapanilerin yüzünü (146) görerek kurtulabilecek canlı varlık iseler, Kuanşi im pusar o canlı varlıklara, (147) vajrapaniler kılığına girerek görünür, (dini) öğretir, kurtarır. (148) Tükenmez gönüllü bodhisatva (Skr. akşayamati), siz (bunu) böyle bilin, anlayın! Bu Kuanşi im pusar, (149) bütün canlı varlıklara, işte bu derece hayat verici, seçkin fedakârlık fazileti ile (150) fayda sağlar, (onları) kurtarır. Çeşitli kılıklara girip (151) bu sav adlı yer yüzünde yaşayan canlı varlıkları kurtarır, fayda (152-154) sağlar. Bu yüzden herkese korkusuz kurtuluş (?) (buşi) verdiği için, canlı varlıkların, durmadan (ona) saygı göstermeleri, tapınmaları, (adını) anmaları gerektir.’²²*

²² Şinasi Tekin, a.g.e., s. 21-23.

Hikâyenin ikinci kesitinde bütün göstergesel unsurlar yine *Kuanşi im Pular*'ın vasıflarına yöneliktir. Bu kesitte birinci kesit gibi *Akşayamati*'nin *Tanrı Buda*'ya “*Kuanşi im Pular*’ın, dini öğretmek için ne gibi usullere, çareler başvurduğu” hakkında sorduğu soruyla başlamaktadır. Bu kesit *Kuanşi im Pular*’ın dini öğretmek için başvurduğu usuller üzerinedir. Bu usul ise kılık değiştirmedir. Bu kesitte kılık değiştirme bir metafor işlevi görmektedir.

Buda ve diğer uhrevi varlıklar, canlılara fayda sağlamak için türlü türlü şekillere girerek yere, zamana, zamanın şartlarına, yaşanılan dünyaya ve canlıların türüne uygun bir şekilde insanları iyiye ve doğruya yönlendirir. Buradaki süreç tıpkı hulûl kavramındaki gibidir. Eski Türkçede *belgürtme et’öz* olarak bilinen ve *tuo türlüg körkle meñizlig et’öz belgürt-* şeklinde kullanılan yapı hulûl ya da don değiştirme ile ifade edilen kavramla neredeyse aynıdır.²³

Çok eskiden beri insanoglunun zihninde yeryüzünde bulunan her cismin, her maddenin bir kuvvetin taşıyıcısı olduğu düşüncesi hâkim olmuştur. Bu cisimler farklı görünseler de, çeşitler arasında esasta yine de bir takım benzerlikler vardır. Bu benzerlikler, aralarında bazı şekil değişikliklerine yol açarlar. Bundan dolayı bir cisim birden fazla görünüşle ortaya çıkabilir; bir insan, hayvan veya bitki yahut bir eşya biçimine girebilir. Fakat bu değişik şekiller geçici olup o cismin asıl mahiyetini değiştirmezler. Değişime uğrayan varlık hangi şekle girerse girsin ruhu ve kimliği değişmez. Değişim sadece şeklen olur. Bu değişim genellikle üstün bir güç tarafından, ya yapılan bir iyiliğe karşılık mükâfat veya kötülüğe ceza olarak gerçekleştirilir.²⁴

Görüldüğü gibi şekil değiştirme ve suret değiştirme arasındaki en önemli fark ilkinde değişikliğin sıradan varlıklarda görülmesine karşın ikincisinde ilahi varlıkların söz konusu olmasıdır. Suret değiştirmede değişiklik ilahi varlığın elindedir fakat şekil değiştirmede değişime uğrayan kişi için her zaman bu söylenemez. Suret değiştirmede dünyayı ve insanlığı kurtarmak için değişiklik gerçekleştirilir. Şekil değiştirmede ise

²³ Murat Elmalı, “Eski Uygur Türkçesi Metinlerinde Metamorfoz”, *Acta Turcica-Çevrimiçi Türkoloji Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 2-1, Temmuz 2012, s. 12-13.

²⁴ Ahmet Yaşar Ocak, *Bektaşî Menâkıbnâmelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri*, İstanbul 1983, s. 154.

böyle yüce bir amaç yoktur. Zaten değişime uğrayan kişinin elinde çoğu zaman değişimi tercih etme imkânı da yoktur. Şekil değiştirme çoğu zaman ödül ve ceza olarak gerçekleştirilir. Dolayısıyla her iki kavram birbirinden farklıdır. Bununla birlikte konuya başka açıdan bakıldığında her iki durumda da bir farklılaşma söz konusudur. Varlığın kendi halinden başka bir hale geçmesi söz konusudur. Öz aynı kalmaktadır. Her ne kadar uhrevi varlıklarda sabit bir fiziki beden söz konusu olmasa da değişim yine fiziksel özellikleri ilgilendirmektedir. Yine her ikisinde de ister bilinçli ister bilinçsiz bir şekilde olsun esas kimliğin saklanması söz konusudur. Yani bir beden değişimi söz konusudur.²⁵

Kuanşi im Pusar da tıpkı diğer kutsal varlıklar gibi yeryüzünde yaşayan çaresiz canlılara türlü türlü yollarla ve çeşit çeşit bedenlerle faydalı olmaya çalışır. Bu dünyadaki canlı varlıklar, kimin yüzünü görünce doğru yolu bulabileceklerse, kurtulabileceklerse *Kuanşi im Pusar*, onlara o canlıların yüzü ile görünür.²⁶

Metamorfoz süreçlerinde *Kuanşi im Pusar* pek çok farklı varlığın bedenine bürünmektedir. Bunların kimisi uhrevi varlıklar, kimisi sıradan varlıklar kimisi de korku duyulan varlıklardır.

Pratyekabuddha, *Kuanşi İm Pusar*'ın bedenine büründüğü kutsal bir varlıktır. Bu varlık ikinci kesitte karşılaşılan diğer bir göstergedir: *pratyekabud* “pratyekabuddha, kendiliğinden aydınlanmış” terimi “tek başına Buddha olmak, kendiliğinden Buddha olmak, yalnız Buddha olmak” anlamında olup Budizm okullarına göre aydınlanmış varlıkların üç türünden biridir. *Pratyekabuddhalar* sebep zincirinin on iki halkasını kavrayan ya da sebep sonuç ilişkilerini doğru olarak anlayan kişilerdir. Onlar öğretmen ya da rehbersiz kendiliğinden aydınlanmayı başaranlardır. Onlar Buda ya da Budist öğretiyi kullanmadan aydınlanırlar. Çünkü onlar olayları dikkatleri sayesinde doğru olarak algıladılar. Böylece kendiliklerinden aydınlanmaya ulaşırlar. Bodhisattvadan farklı olarak diğer canlıların özgürlüğe ulaşmasını düşünmeksizin kendi özgürlüklerini ararlar. Pratyekabuddha'nın sözlük anlamı “bağımsızca aydınlanan kişi” şeklindedir. Bazı Budist okulları Pratyekabuddhalar'ın Buda ve Bodisattvalar gibi her şeyi bilmediklerini, bütün Dharmâ'yı tam olarak öğrenmediklerini iddia eder-

²⁵ Murat Elmalı, *a.g.e.*, s. 12-13.

²⁶ Murat Elmalı, *a.g.e.*, s. 22-24.

ler. Onlar ahlâkî öğretmenlik yaparlar, ama kimseyi aydınlığa ulaştıramazlar. Pratyekabuddhalar jâtakalarda Budizm'in öğretmeni olarak da gösterilirler.²⁷

Bu kesitte yer alan **Şrāvākalar** göstergesi dikkat çekicidir. (Etü. *Şrāvāk* “mürît” = Skr. *śrāvaka*) Terim, “ses duyan, mürît” anlamında kullanılmaktadır. *Şrāvākalar* Buda'nın sesini duyanlar olarak gösterilir ve *Śākyamuni*'nin bütün müritlerini ifade eder. Bu müritlerin liderine *Mahāśrāvaka* denir. Bunlar, üstün canlılar dünyasında yer alırlar.²⁸ Ayrıca bu terim için bilgi dünyası ya da öğrenme dünyası da denir. Bu durum bir kişinin bilgi edinerek ve atalarının ve çağdaşlarının tecrübelerinden faydalanarak kendisini düzeltmesi ve geliştirmesi ile birlikte daha iyi bir canlı olmasıdır. *Şrāvaka*'nın asıl anlamı, dünyevi arzulardan kurtulup özürlüğe ulaşabilmek için dört asil gerçeği ve sekiz gerçek yolu dinlemele-ridir. “Ses işiten, duyan, öğreten” ya da genellikle “mürît, havari” anlam-larında kullanılan bu terim, Budizm ve Jainizm tarafından kullanılır.²⁹

Ejder göstergesi pek çok Eski Uygurca metinde *Cintāmaṇi* (Etü. Çın-tamanı erdini “cintāmaṇi cevheri”) terimini hatırlatmaktadır. *Cintāmaṇi*, “inanılmaz bir taş, felsefe taşı, bütün istekleri yerine getiren tılsımlı inci” anlamında kullanılmaktadır. Bu inci denizde **ejder** kral ya da balık başlı *Makara* ya da Buda'nın kalıntıları tarafından korunmaktadır.³⁰

Virūpākṣa Mahārāja'nın (Etü. Vırypakṣı maharanç “tam gören, virūpākṣa mahārāja”) “Ejder ya da yılan, insan ile yılan arasındaki sihirsîl değişimi simgeler. Budist mitolojide yer alan bu tanrı, Sumeru Dağı'nın batı yönünde oturur ve batıyı korur. Sahip olduğu ilahî göz sayesinde kötülükleri fark eder, kötülerini ya da şeytanları cezalandırır, günahkârları iyi yola getirmeyi amaçlar. Bu tanrı, nagaların “ejderha” putanaların “ruh” hükümdarıdır.” Anlamları **ejder** göstergesi ile yakından ilişkilidir.³¹

Yılan göstergesi de bu kesitte karşılaştığımız diğer bir göstergedir. Budizm'de dört element için dört yılan terimi de kullanılmaktadır. 毒蛇 “*dúshé*” “zehirli yılanlar”, vücudun dört elementi olan toprak, su, ateş ve

²⁷ Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 418-419.

²⁸ Soothill-Lewis Hodous, *a.g.e.*, s. 1975: 279b.

²⁹ Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 417-418.

³⁰ Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 193.

³¹ Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 393.

rüzgâr ya da havadır. Bu dört elementin vücutta artması ya da azalması canlılar için tehlikelidir.³² Bu dört element aynı zamanda avatara'yı (Etü. Abandar) da hatırlatmaktadır.

Altın kanatlı efsanevi kuş (talım kara kuş) göstergesi, Skr. *garuda* olarak bilinir. *Garuda* ise Kuzey yönünün hükümdarı *amoghasiddhi Buddha*'nın sembollerinden bir tanesidir. Bu Buda'nın rengi altın rengidir, sol eli sıkılmış, sağ el parmakları göğsüne doğru uzatılmıştır. O, sert bir görünümde oturur, sol eli dizinde, avuç içi yukarıda, terazisi bir çift elmas ya da kılıç, sağ eli takdis içinde dimdik, parmakları açıktır. Diğer sembolü ise bir çift elmas, hecesi ah'tır. Çiçeği mavi-yeşil lotus, elementi hava'dır.³³

1.2.4. Üçüncü Kesit

O zaman Tükenmez gönüllü bodhisattva (Skr. akşayamati) şöyle (155) dedi ve bir de ricada bulundu: 'Tanrım, biz şimdi Kuanşi im pusu'ra' (156) tapınalım. Bundan sonra kendisinin türlü türlü (157) paha biçilmez taşlarla (Skr. 260anta) bezeli gerdanlığını aldı Kuanşi im pusu'ra sundu (158), şöyle dedi: 'Efendim, alın, bu din için verilen sadakadır.' (159) Kuanşi im pusu'ralmağa razı olmadı. Tükenmez gönüllü bodhisattva (160) (Skr. akşayamati) yine ikinci bir defa daha yalvardı: 'Efendim, bize acıma duygunuzu gösterin! (161) Bu sadakamızı alın, fayda (162) sağlayın.' Diye yalvardı. O zaman tanrı Burkan, Kuanşi im pusu'ra (163) şöyle buyurdu: 'Asilim, bu Tükenmez gönüllü bodhisattva (164) (Skr. akşayamati) ile büyük tanrı ve insanlar topluluğuna (165) acıma duygunuzu gösterin, bu sadakasını alın, (onlara) fayda (166) sağlayın'. (Böyle) buyurunca, Kuanşi im pusu'ra, bu sadaka olarak (167) verilmiş olan, değerli taşlarla bezeli gerdanlığı aldı, ikiye böldü. Bir parçasını (168) Prabhütaratna-Burkan'a sundu bir parçasını (da) tanrı Şakyamuni-Burkan'a (169) sundu. (İşte) Kuanşi im pusu'ra, kadar kudretli usullere, çarelere başvurur, (170) bu dünyada kolayca fayda sağlayarak dolaşır..³⁴

Üçüncü kesit yine *Akşayamati*'nin *Tanrı Buda*'ya seslenmesi ve bir ricada bulunması ile başlamaktadır. Üçüncü kesitte *Akşayamati*'nin imanını güçlendiğini görürüz. Bu kesitte *Buda* adayı ilk kez *Tanrı Buda* dışında

³² Soothill-Lewis Hodous, *a.g.e.*, s. 265a; Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 341-343.

³³ Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 93.

³⁴ Şinasi Tekin, *a.g.e.*, s. 23.

ve hikâyenin merkezinde yer alan *Kuanşi im Puser* ile diyalog içindedir. “*Kuanşi im Puser*’a tapınalım” der ve kendisi için değerli olan gerdanlığı dinin bir sadakası olarak *Kuanşi im Puser*’a sunar. Bu ise değerli taşlarla bezeli bir gerdanlıktır. Sadaka aynı zamanda tüm dinlerde karşımıza çıkan bir imgedir. Sadakanın değerli bir gerdanlık olması Buda adayının gönül zenginliğini, *Kuanşi im Puser*’ın da kendisine sunulan bu sadakayı diğer tanrılara sunması onun gönül zenginliğini göstermektedir.

Bu kesitteki en dikkat çekici gösterge **sadaka** göstergesidir. “Bağış, sadaka, cömertlik ya da verme” anlamlarında kullanılan *buşi* terimi ile karşılanan sadaka göstergesi, Bodhisattvaların uygulamaları gerekli olan *altı paramita*’dan ya da *on paramita*’dan biridir. Budizm’de bu terim cömertlik tohumlarının geliştirilmesi şeklindedir. Mükemmellik uygulaması olduğu için *dana-paramita* denir. Cömertliğin en önemli niteliği koşullara bağlanmamaktır. Budist düşüncede, verilmiş olan sadaka, sadaka veren kişinin zihin dönüşümünü ve temizlenmesini yönlendirir. Cömertlik, maddî zenginliğe ve mutluluk içinde yeniden doğuma rehberlik eden bir düşüncedir. Jatakalarda cömertlik övülür. Lotus Sutra’da Şakyamuni altı paramitayı tam olarak uyguladığı için, ayrıca sadakayı dikkatli bir şekilde dağıttığı ve dar gönüllülük etmediği için geçmişteki bütün varlıkların hükümdarı olarak tanımlanmıştır. Budizm’de en iyi bilinen sadaka *nesne sadakası* ve *dharma sadakası*’dır. *Nesne sadakası* olarak yiyecek, kıyafet ve mal sadakası ifade edilirken, *dharma sadakası* olarak da Buda’nın öğretilerinin sadakası belirtilmiştir. Bu ikisine ilaveten bir de korkusuzluk ya da cesaret sadakası vardır. Bir Bodhisattva’nın dana-paramitayı tam olarak uygulayabilmesi için beş türlü davranışı yapması gerekmektedir. Bu beş türlü davranış Buddha-ratna’ya, Dharma-ratna’ya, Sangha-ratna’ya iman, merhametli gönül ile fakirlik ıstırabından kurtaracak mal ya da nesne sadakası, cahillik ıstırabından kurtaracak dharma sadakası, korku ıstırabından kurtaracak korkusuzluk ya da cesaret sadakası vermektir. Sadaka verilecek olan mala mülke bağlanmamaları, seçkinlerin güzel karşılıklarına bağlanmamaları, sonraki dünyadaki karşılıklara bağlanmamalarıdır. Bodhisattvaların bizzat kendilerinin yapmaları gerekli olanlar, mal mülk vermek, güzel söz söylemek, iyiyi huzuru ortaya çıkarmak, aynı doğrultuda olmaktır. Prajña’yı yani bilgiyi istemektir. Bu beş unsur Bodhisattva

tam bir şekilde yaparsa dana-paramita'yı tam ve doğru bir şekilde yapmış olur.³⁵

Kendisine sadaka sunulan **Prabhutaratna-Buddha** (ETü. *eriş erdini burkan* “*bol cevherli Buddha*” = *Skr. prabhūtaratna* = “Bol hazine”) göstergesi bu kesitte görülmektedir. Lotus Sūtra'da Śākyamuni Buddha ile Prabhūtaratna Buddha iki önemli âlim olarak gösterilir.³⁶ Lotus Sūtra'nın on birinci bölümü olan “Hazine Kulesi”ne göre bu Buda doğuda temiz hazine dünyasında yaşar. Henüz Bodhisattva uygulaması yaparken rehin tutulur ve Nirvāṇa'ya girdikten sonra bile Lotus Sūtra'nın doğruluğunu bildirmek için hazine kulesinde görülür. Daha sonra Śākyamuni Buddha, on yönün Buddhalar'ını bir araya topladığı zaman Prabhūtaratna Buddha'yı yanına davet edecek ve bu Buddha'da Śākyamuni'nin yanına oturacaktır.”³⁷

1.2.5. Dördüncü Kesit

O zaman (171) Tükenmez gönüllü bodhisattva (Skr. akṣayamati), (şu) beyitlerle tanrı Burkan' (172) saygıyla şunu sordu: 'Ey benim sevimli yüzüm, (173) tanrım, saygıyla bir daha soruyorum. Bu bodhisattva ne (174) için, ne yüzden Kuanşi im pusu diye adlandırıldı?' Tanrı (175) Burkan yine beyitlerle şöyle cevap vermek lutfunda bulundu: (176) 'Siz iyice dinleyin! Bu Kuanşi im pusu'm (bodis(a)v(a)t) "dolaşmam" (177) anlatayım. (Canlı varlıklar için) rahmet dilemesi, (onları kurtaracağım diye) ant içmesi, denizlerden, ırmaklardan (178-179) daha derindir. Sayısız burkanlara tapındığı, (canlı varlıklar için) ant içip rahmet dilediği devirleri saysalar, (sonuç) kavranamaz. (180) Şimdi ben sizlere bir şeyler anlatayım. Adım iştirse, (181) vücudunu görse tasarladığı, saygıyla dilediği şey (yani kurtuluş) boşa gitmez; türlü (182) ıstıraplardan kurtarır; bu dünyadaki bütün canlı varlıkları, (183) dertlerinden, türlü-türlü acılarından ayrı-ayrı kurtarır. (184) Bir kimse (canlı varlıklara) büyü yapıp (onları) zehirlemeği, öldürmeği düşünse de o kimseye (185) saldırır. Sefil, acınacak halde olan, umutsuz ıstırap çeken (186-187) canlı varlıkların sıkıntıları arasına, ana ve babalarından daha iyi girer, kurtarır. (Canlı varlıkları kurtarmak için) usulleri, çareleri, hikmet ve (188) sevabı pek fazla olduğundan tabia-

³⁵ Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 240.

³⁶ Soothill-Lewis Hodous, *a.g.e.*, s. 24b.

³⁷ Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 123.

tüstü (189) gücünün hududu yoktur. On yönde (yani her yerde) görünür. (190) Kuanşi im pusar'ın ulaşamayacağı hiç bir alem yoktur. Kendisini çağıran (191) sesi hemen işitir. Cehennemlikler (Skr. narakka), açlık çeken ruhlar (Skr. preta) ve hayvanlar (Skr. tiryagyon) dünyasına (ajun=gati) (192) girer, (onları) acılarından kurtarır. Kuanşi im pusar'ın canlı varlıkları (193) (kurtarmağa) ant içmesi gerçek bir ant içmedir; temiz, berrak bir ant içmedir; (194) geniş bir hikmet (ile teçhiz edilmiş) bir ant içmedir; çok acıyan bir (195) ant içmedir; pek dostça (edgü ögli) bir ant içmedir. (Şöyle söyleyin:) "Ben (196) zavallı, rahmet dilerim. Çok acıyan ant içme bilgisi ile, (197) (Kuanşi im pusar) beni (kurtarmağa) ant içmek ve (bana) iyilik etmek lutfunda bulunsun. Temiz, berrak, acıyan (198) ışığımız Güneş tanrısı gibidir. Hikmeti ışığımız ile (199) canlı varlıkların bütün hepsinin kavrama (gücünü) aydınlatırız. Benim de karanlığımı (yani bilgisizliğimi) (200) aydınlatın (yani gidersin), suçlarımdan (beni) kurtarsın. Bütün (201) dünyada çok bereketli bulutlar yaparsınız. Tanrım (202) siz hoş gibi tatlı yağmur suyunu yağdırır, canlı varlıkların (203) hırs (Skr. kleşa) ateşini söndürürsünüz." Bu bodhisattva tatlı seslidir. (204) brahma-seslidir. Deniz seslidir. Dünyada (205) en üstün seslidir. Bu yüzden durmadan (adımın) anılması (206-207) gerektir. Her anılışında, ıstıraplarımız arasına girmeyecek diye şüphe etmeyin. Kuanşi im pusar tabiatüstü bilgisi ile hepsini görür, (208) bilir. Acıyan gözü (yani bakışı) ile (onları) görür; umutları, dayanakları olur. (209) Türlü-türlü amelleri, sevapları denizlerden, ırmaklardan (210) daha derindir. (İşte) yüksek, anlaşılması güç kabiliyetleri budur. (Adını) nerede (211) ansalar hemen orada işitir, onulmaz ıstırapları arasına (212) girer, kurtarır. Bu yüzden canlı varlıkların, (adını) anmaları, (ona) tapınmaları gerektir.³⁸

Dördüncü kesit *Akşayamati* ile *Tanrı Buda* arasında geçer ve diğer kesitlerde olduğu gibi *Akşayamati*'nin *Tanrı Buda*'ya sorduğu soruyla başlar. Bu kesitte sorulan soru birinci kesitte sorulan soru ile benzerdir. "Bu Bodhisattva hangi sebepten *Kuanşi im Pusar* diye adlandırıldı?" sorusunu *Tanrı Buda*'ya sormaktadır. Ancak *Tanrı Buda* birinci kesitte ses işiten özelliğini örneklendirirken bu kesitte *Kuanşi im Pusar*'ın dünyada nasıl dolaştığını, canlılar onu çağırmasa bile onun sıkıntıda olanlara yardım etmek için niçin sürekli dolaştığını ve canlılara yardım etmek için ant içmesini anlatmaktadır.

³⁸ Şinasi Tekin, *a.g.e.*, s. 23-24.

Bu bölümde görülen **On Yön** (ETü. *on buluñ yñaklartakı*) göstergesi önemlidir. Terim, on yön anlamında olup evreni ifade eder.³⁹ Bütün evren, bütün fiziksel alan anlamında kullanılan terim özellikle *on yön* yani doğu, batı, kuzey, güney, kuzeydoğu, güneydoğu, kuzeybatı ve güneybatı olan sekiz yön ile yukarı ve aşağı yönlerinden oluşur. Budist yazmalarda evrendeki bütün yönler Buda varlığı olarak gösterilir. On yönün Buddhaları birçok sūtrada yer alır. *On yön* ifadesi geçmiş, şimdi ve gelecekteki varlıklar anlamında olup üç varoluş dönemini de ifade eder. On yönün Budaları üç varoluş zamanını ve uzayın tüm Budalarını içine alır.⁴⁰

Brahma'nınki gibi Derin ve Tınlamalı Ses göstergesinde ise Buda'nın sesi Brahma'ninkine benzetilir. Bu ses çınlayan, kükreyen yankılı mavi bulutlar gibi olan, kükremesinden kulakların yüceldiği, gönlü sevin-direcek iyi Brahma sesidir.⁴¹

1.2.6. Beşinci Kesit

(213) *O zaman Dünyayı tutan bodhisattva (Skr. dharanimdhara) yerinden kalktı, tanrı Burkan'a (214) saygıyla şöyle dedi: 'Herhangi bir canlı varlık, bu Kuanşi im pusar'ın (215) kabiliyetini, büyü gücünü (tabiat üstü bilgi=vidya) ve canlı varlıkları mesut etmesini işitse, adını (216) durmadan ansa; ben ant içerim: o canlı varlığın (217) o iyi amellerinin sonucu (mükâfatı) (Skr. Karma-n) pek çoktur.'*

*Tanrılar tanrısı (Skr. devati-deva) Burkan'ın, Kuanşi im pusar'ın her yere saadet götürme kabiliyetini anlattığını ve büyü gücünü (Skr. vidya) açıkladığını işiten topluluktaki (220) 84.000 canlı varlığın hepsi, anlaşılması (221) güç Burkanlığa (burkan kutı) inandılar.*⁴²

Son kesitte Tanrı Buda'ya hitap eden kişi değişmiştir. Buda'ya hitap eden kişi bu sefer *Tükenmez Gönüllü Bodhisattva* (Akşayamati) değil, *Dünyayı Tutan Bodhisattva* (Dharanimdhara)dır. *Dharanimdhara* yerinden kalkarak tam bir teslimiyet içinde *Kuanşi im Pusar'ın* yeteneklerine, büyü gücüne bütün canlı varlıkların inandığını ve iman ettiğini ifade etmektedir. Bu teslimiyeti gören topluluktaki 84.000 kişi de aynı şekilde Budizm inancına olan imanlarını güçlendirirler.

³⁹ Soothill-Lewis Hodous, *a.g.e.*, s. 426a.

⁴⁰ Soothill-Lewis Hodous, *a.g.e.*, s. 50b; Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 93-94.

⁴¹ Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 163.

⁴² Şinasi Tekin, *a.g.e.*, s. 24-25.

Bu kesitteki **iman** (ETü. kirtgünç erklig “iman gücü”, süzük kirtgünç köñül “temiz ve imanlı gönül”) göstergesi önemlidir. “İnanç, iman, inanma” anlamlarında kullanılmakla birlikte gören zihnin yeteneği olarak da belirtilir. Kişi iman sayesinde Buda’ya, Triratna’nın temiz faziletine, dünyevi ve insanüstü varlıklara güven duyar. İman, kişinin kendi sezgisi ile elde ettiği iman ile başkalarından duyduğu ve dinlediği iman olmak üzere ikiye ayrılır.⁴³ İman, erken dönem Budizm’inin ve Mahāyāna Budizm’inin temel davranışlarından biridir. İman, beş kökten biri ya da aydınlanmaya yardım eden beş elementten biridir. Bu beş kök iman, gayret, hafıza, yoğunlaşma ve bilgeliktir. Mahāyāna Budizm’inde de imanın önemi vurgulanır. Bir sūtrada “iman kutsallığın yolu ve anasıdır.” denilmektedir. Mahāparinirvāna Sūtra’da ise “Aydınlanmanın sayısız yolu vardır, fakat iman bütün uygulamaları kapsar.” denilmektedir. İman ile ilgili görüşler pek çok şekilde ifade edilebilir. Ancak bütün ifadeler Budizm’de imanın ne kadar önemli olduğunu gösterir. Budizm’de üç şeye yani Tri-ratna’ya iman önemlidir. Bunlar *Buda*, *Dharmā* ve *Sanḡa*’dır. Canlı bu üç ratna’ya iman etmek zorundadır. Ayrıca kişi, bu üç unsura inancından dolayı diğer canlılara sadaka verir.⁴⁴

Çokluk bildiren **84. 000 canlı** göstergesi bu kesitte yer alan diğer bir göstergedir. 84. 000 rakamı Eski Uygurca Budist eserlerde oldukça çok karşımıza çıkar:

sekiz tümen tört miñ nızvanılar kop tınlıglarig örletür emgetir
 “Seksen dört bin *ih̄tiras* hep canlıları yakar, ıstırap çektirir.” *sekiz tümen tört miñ nızvanılıg iglerñ* “Seksen dört bin *ih̄tirash* hastalıkların.”⁴⁵

İnanişā göre, kral *Aşoka Buda*’nın kalıntılarının üzerine **seksen dört bin** stüpa kurduştur. Buda’nın kalıntıları ya da hatırası Orta Asya, Çin ve Japonya gibi yerlerde büyük saygı uyandırmakla birlikte, bu yerlerdeki kalıntılar çok küçük parçalardan başka bir şey değildir. İnsanlar, Buda’nın kalıntılarında yine Buda’nın öğretisinin bulunduğu inanırlar.⁴⁶

İlk stüpa Şākyamuni Buddha’nın ölümünden sonra küllerinin sekize bölünüp sekiz kutsal yere dağıtıldıktan sonra inşa edilmiştir. MÖ. 3. yüz-

⁴³ Soothill-Lewis Hodous, *a.g.e.*, s. 296a.

⁴⁴ Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 241-242.

⁴⁵ Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 28.

⁴⁶ Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 70.

yılda Maurya hanedanından Budizm'in koruyucusu ve destekçisi olan kral Aşoka, Śākyamuni Buda ile özdeşleşen taş sütunlar ve stūpalar inşa ettirmiştir. Budist mitolojiye göre, Aşoka Buddha'nın küllerini sekize bölmüş ve seksen dört bin yere dağıtarak stūpalar kurdurmuştur.⁴⁷

1.2.7. Triratna

(222) *Burkana saygı! Dine saygı! Cemaate saygı!*⁴⁸

1.2.8. Kollofon

(223) *Ben zavallı, upasaka Drmuruç (Skr. dharmaruci) Şeli'nin isteği üzerine yazdım. Eksikleri (224) (varsa ? bağışlan)sın.*⁴⁹

2. Göstergeler Açısından Hikâyenin Temel Kurucularının İncelenmesi:

Kurguya dayalı metinlerin üç ana kurucu ögesi vardır: Kişi, zaman ve mekân (uzam). Her olayın mutlaka bir yaparı, olayın gerçekleştiği zamanı ve mekânı vardır.

2.1. Kişiler

Tanrı Buda: En yüce mertebedeki Budist ilahdır. Metinde fiziksel ve kişilik özellikleri verilmemiştir. IV. Kesitte sadece “sevimli yüzlüm” hitabı ile seslenilmiştir.

Kuanşi İm Pusar: Hikâyenin merkezinde yer alan karakterdir. Fiziksel özellikleri hakkında metinde ipucu verilmemiştir.

Akşayamati Bodhisattva (Tükenmez önüllü Bodhisattva): Tanrı Buda'ya Kuanşi im Pusar ile ilgili sorular soran kişidir. Hikâyenin yan karakteridir.

Dhrananimdhara (Dünyayı Tutan Bodhisattva): Hikâyenin son bölümünde ortaya çıkan ve Kuanşi im Pusar'ın mucizeleri karşısındaki imanıyla topluluktakilerin Budizm inanıcına olan imanlarını güçlendiren kişidir.

⁴⁷ Hacer Tokyürek, *a.g.e.*, s. 72.

⁴⁸ Şinasi Tekin, *a.g.e.*, s. 25.

⁴⁹ Şinasi Tekin, *a.g.e.* s. 25.

2.2. Z a m a n :

Metinde anlatılanların zamanı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Hikâyedeki zaman gösterenlerinin en önemli unsurları zaman zarflarıdır. Ayrıca yüklemelerin kipleri hikâyedeki zaman kavramını anlamamız açısından bazı önemli ipuçlarıdır. Özellikle başlangıç kesitinde yer alan “vaktiyle” zaman zarfı kesin olmayan bir zamana işaret etmiştir. “Her zaman, geceli gündüzlü, durmadan, gece-gündüz” hikâyede karşımıza çıkan diğer zaman zarflarıdır.

2.3. M e k â n (U z a m) :

Hikâyede olan olayları ve kişilerin karakterlerini destekleyen en önemli göstergeler mekâna ait göstergelerdir. Kişilerin bulunduğu mekânlar onların kimliği hakkında bize ipucu verebilir. İncelediğimiz metinde mekâna yönelik açık bir ifade bulunmamaktadır. Buna karşılık başlangıç kesitinde Buda adayının omzunu açık el pençe divan durma göstergeleri bize bir mabet olabileceğine dair ipucu vermektedir. Ayrıca IV. Kesitte *Kuanşi im Pusar*'a sunulan sadakanın kabul edilip diğer tanrılara (Şakyamuni Buda ve Prabhutaratna Buda) da sunulması Budist metinlerde sıkça rastladığımız *teñri yiri* (devaloka)yı hatırlatmaktadır. 2. kesitte Kuanşi im Pusar'ın çeşitli bedenlere bürünerek canlılara fayda sağlaması *çambudvip yir suv* (Skr. jambudvipa) ve *sav athg yir suv*'da (Skr. sahâlokadhâtu) gerçekleşir. Her iki kavramın karşılığı da “Dünya”dır. Yani hikâyede geniş bir mekân söz konusudur.

3. S o n u ç

Dilde yer alan her ifade somut veya somut kavramları karşılayan birer göstergedir. Edebi eserlerin malzemesi dildir ve okurun zihin dünyasında birçok imge ile karşılaşılır. Edebi eserlerde bu gösterge tek bir kavrama işaret etmez, okurun bilgi ve kültür yapısına diğer bir deyişle sahip olduğu ön bilgiye göre daha geniş kavramlara işaret eder.

İncelemeye aldığımız *Kuanşi im Pusar (Ses İşiten İlah)* hikâyesi hangi amaçla yazılmış olursa olsun burada esas olan hikâyeyi yorumlamamızdır. Çünkü göstergeler zihin dünyamızda farklı çağrışımlar yapabilir. Her anlatı zaman, mekân, olay ve kişilerle bir yapı kurarken belli noktalara temas eder ve geri kalan kısımları okur tamamlar.

İncelediğimiz hikâye kesitlere ayrılmış ve yüzey yapıda yer-zaman-mekân (uzam) ve kişiler açısından değerlendirilmiştir. Yer, zaman ve kişiler hakkında anlatıda detaylı betimlemeler verilmemiştir.

Derin yapıda Budizm'e ait birçok imge metinde kendine yer bulmuştur. Doğaüstü güç ve varlıklar birçok göstergede görülmektedir. Dev, ejder, yılan, efsanevi kuş gibi göstergeler sadece doğaüstü varlık değil aynı zamanda inanç sistemleri içinde değerlendirilebilecek varlıklardır. Kavrama yapılan birçok gösterge de metinde yer almaktadır ve bunlarda yine Budizm'in inanç sistemi içinde farklı anlamlar kazanmaktadır. Özellikle dört unsur buna bir örnek olarak verilebilir.

İnsanların zihinlerinde yer alan korku imgeleri yine dikkat çekicidir. İnsan yiyen devler ve ejderler gibi olağanüstü varlıklardan korku duymalarının yanında bir tüccarın yol kesen haydutlardan korkması da bir dönemin kültürel arka planını ortaya koyması açısından önemlidir.

“KUANŞI İM PUSAR IN OLD UIGHUR TURKISH ON THE POINT OF SEMIOLOGY”

Abstract

Signs are marks and article items which stand for abstract and concrete things rationally and refer and indicate them. For example in this sense smoke is the sign of fire; beetle-browed is the sign of anger. According to linguists, sign is to find the system of semiotical of language and discover its elements. Semiology is important for Linguistics in taking a certain part among sciences for the first time. It has qualification in signing each of words in language. Irrelevance between sound and object proves us the entity of the best signs in the world. The highest level of language in the relation between signifier and signified is literary texts. In this texts the writer tries to put into words what he/she wants to mention as concrete, abstract and emotional elements by means of signifier (words). Recently, the studies using linguistics movements in detailing literary texts have been increased. Every approach gives readers and researchers opportunity to take a look from different point of view in detailing literary text. In this study the text named Kuanşi im Pusar in Old Uighur is analyzed in terms of semiology. Analyzing a text in semiological is possible by taking to parts. Sectioning is taking the text into meaningful parts. Therefore the analyzed story is disassembled and assessed superficially in terms of location-time-place and characters. Detailed descriptions about location, time and characters are not included in narrative. It is seen that profoundly many signs belonging to Buddhism are situated in and the text is discussed in terms of semiological by giving different examples about these sigs in every part of the work.

Keywords

Semiology, sign, Old Uighur Turkish, Kuanşi im pusar.